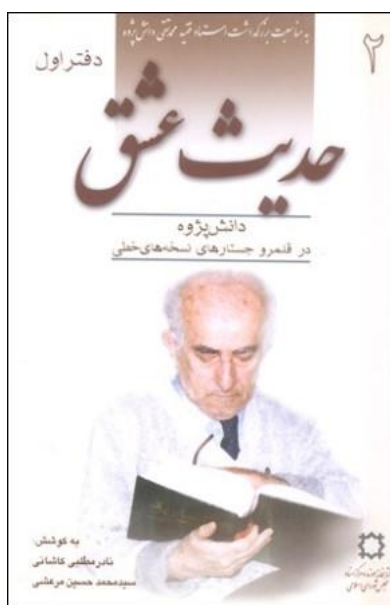
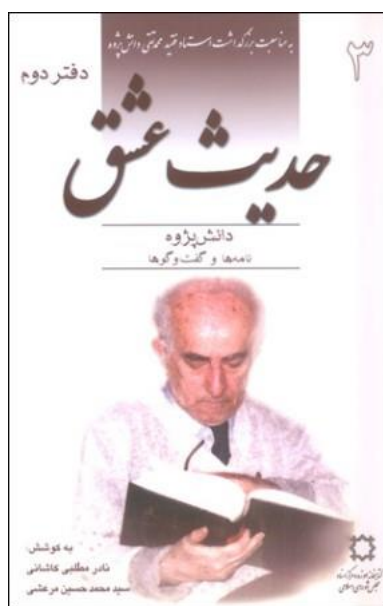

رساله‌هایی از تصحیحات محمدتقی دانش‌پژوه در «بیست و پنج جستار»

استاد افشار بیست و پنج جستار پرمایه دانش‌پژوه را از میان سیصد و اندی مقاله و گفتارش، گزینش نموده و پس از آن، همکاران را بر آن داشت تا با مطابقت خبر و دست‌نوشته استاد آنها را آماده طبع سازند. در بخشی از مقدمه کتاب که توسط مصطفی محقق داماد، ریاست شورای تولید بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی، نوشته شده آمده است: «جستارهای دانش‌پژوه» عنوانی است که زنده یاد ایرج افشار برای همکار و دوست دیرینش به مناسبت صدمین سال تولد او از سال‌ها پیش تا یک ماه قبل از بدرود این دنیای فانی در دست مطالعه و بررسی داشت و همواره ترتیب مقالات، گفتارها، فصل‌بندی و چگونگی تصحیح و نگارش آن را رهنمون بود؛ بیست و پنج جستار پرمایه دانش‌پژوه را از میان سیصد و اندی مقاله و گفتارش، آنچه را مرتبط با اهداف مفاد و قفنامه بنیاد موقوفات بود، گزینش نموده و پس از آن، همکاران را بر آن داشت تا با مطابقت خبر و دست‌نوشته استاد فقید آن‌ها را آماده طبع سازند.

مقالات دانش‌پژوه پیش از این در فهرست نگاری و در زمینه نسخه‌پردازی و وراقی و گنججوری و دبیری و آیین آن در مجموعه «حدیث عشق» در بزرگداشت آن زنده یاد توسط انتشارات کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی نشر یافت.

زنده یاد ایرج افشار نام آوری دانش پژوه را در سراسر جهان خاورشناسی بی همتا و ممتاز می‌دانست و پژوهش‌های دانش پژوه را در تقسیم علوم و بهره‌برداری آن در کتابشناسی و فهرست‌نویسی راهکاری نادر و با عنایتی درخور توجه می‌دانست. افشار پژوهش‌های کتابشناسانه و متن‌شناسانه‌ی دانش پژوه را در تصحیح متون فقه و کلام فارسی، فلسفه و منطق، رسالات و فهرست آثار خطی موسیقی و مقدمه‌هایی با طول و تفصیل او در تاریخ الحکماء و اخلاق و کتاب‌پردازی، هر یک را «کتاب‌دستی» برای هر دانش دوستی که در یکی از این رشته‌ها تفحص دارد، مناسب می‌دانست.

آشنایی و دوستی با ایرج افشار، دکتر منوچهر ستوده، دکتر زریاب خوبی نقطه‌ی عطفی در تاریخ تطوّر و تحوّل کتابخانه‌ای ایران است.

شوق دانش در یافتن نوادر علمی و بازگفتن آنها عشقی است جاودانه و پایان‌ناپذیر که ذهن و جان او بدان عجین شده و نه زمان می‌شناسد و نه مکان، نه خاورشناس خارجی و نه ایران‌شناس خودی. او به هرکجا سفر می‌کرد این ولع و عشق بیکرانه و پایدار را با خود همراه داشت. چهار حکایت در مقدمه کتاب از مجله‌ی کلک، شماره ۵۲ نگاهشته‌ی ایرج افشار در این باره ذکر شده است:

حکایت اول

دکتر زریاب و دانش و مرحوم دکتر حسین محبوبی اردکانی از سوی اداره انتشارات دانشگاه برای مشارکت در سمینار نسخه‌های خطی که در کابل برگزار می‌شود به آنجا رفتند. زریاب گفت چون در فرودگاه کابل در تاکسی نشستیم و سر صحبت‌مان با راننده باز شد دانش بی‌تابانه از راننده‌ی تاکسی که مردی ساده بود پرسید: بازار نسخه‌ی خطی فروشان کجای شهر است؟!

حکایت دوم

روایتی است از یکی از مهمانداران دانش که در باکو شنیده است که گفته بود سالی که فرهنگستان علوم آذربایجان ایشان را دعوت کرده بود پیشاپیش برنامه‌ای را تنظیم کرده بودند که در آن، دیدار از موسسات مناسب حال ایشان و ضمناً چند جای گردش و نمایشی هم گنجانیده شده بود. اما دانش با دیدن آن برنامه گفته بود من خواستار سه چیز بیش نیستم: کتابخانه، مسجد و گورستان. به یک کلام به سراغ کتاب آمده‌ام و کتابه (کتیبه).

حکایت سوم

در لندن مرحوم مینوی بود و دانش و احمد اقتداری و من به کتابفروشی رفته بودیم. دانش کتابی را آنجا یافت که سال‌ها مشتاق به دست آوردنش بود. چون کتاب را یافت و کتابفروش در بهای آن هشت پوند خواستار شد او یک اسکناس بیست پوندی داد و بی‌تابانه به بازکردن کتاب و خواندنش پرداخت. کتابفروش به جای دوازده پوند، هشت پوند پس داد. مینوی که روبه‌رو و ناظر قضیه بود از بی‌توجهی دانش برآشفته و گفت آقای دانش‌پژوه چرا مواظب نیستید؟ این آقا باید دوازده پوند به شما بدهد. اقتداری به شوخی گفت: آقای مینوی ناراحت نباشید. علت این است که اسکناس‌ها چاپی است نه خطی.

حکایت چهارم

این حکایت مربوط است به سفری که با مرحوم اللهیار صالح و دانش به کاشان می‌رفتیم تا نسخه‌های خطی چند کتابخانه‌ی آنجا را ببینیم. پسینی بود که از تهران راه افتادیم... راه میان کاشان و آران که کویری است در آن سال‌ها آسفالته نبود و همیشه رگه‌هایی از ریگ روان آن را می‌پوشید. در تیرگی شب اتومبیل به سختی در ریگ فرو رفت و از حرکت باز ماند. ناچار پیاده شدیم... دانش با نگرانی و التهاب به مرحوم صالح گفت: آقای صالح اگر ماشین راه نیفتد فردا چگونه به دیدن و فهرست‌نویسی نسخه‌ها برویم؟ مرحوم صالح گفت: آقای دانش‌پژوه اکنون به فکر آن باشید که اگر ماشین راه نیفتاد در این صحرا چه باید کرد.

بیست و پنج جستار در پنج بخش زیر تألیف شده است:

پژوهش‌های تاریخی

به آیین بنیاد شهریاری

یک پرده از زندگانی شاه طهماسب

رساله‌های تاریخی

نمونه ای از تاریخ سالنامه ایران

آمار مالی و نظامی ایران در ۱۱۲۸

اصفهان و طاووس خانه آن

آیین نامه شاه طهماسب در قانون سلطنت

شوکت نامه

اسناد تاریخی

چهار فرمان از قرون نهم و دهم

دو سند مربوط به گرگان

سه سند تاریخی و جغرافیایی از روزگار صفویه

دو فرمان مربوط به شهر ری از روزگار صفویه

نامه فتحعلی شاه قاجار به میرزا ابوالقاسم محقق گیلانی قمی

وقف نامه‌ها

وقف نامه بارگاه محمود کیا

آستانه‌های مازندران

وقف نامه‌های ساری (مازندران) از قرن دهم

گنجینه‌ی آستانه‌ی ستی فاطمه (س) در قم

کتاب‌ها و نسخه‌ها

قانون الملک (دستورالوزراء)

تاریخ واقعه تبریز

ترجمه کتاب‌های مقدس در روزگار نادرشاه به فارسی

پیمان نامه‌های ایران

قانون ناصری و جامع ناصری و رسائلی در عقاید اجتماعی

اسب نوبتی بر در کاخ ابو مسلم

نمونه نادرستی علمی برای انگیزه‌ای سیاسی

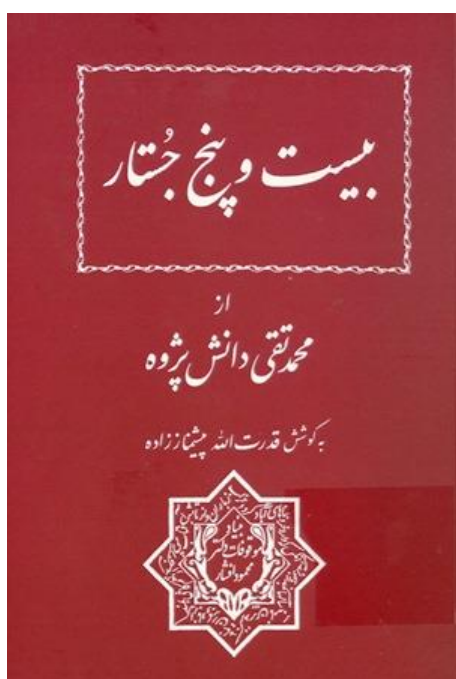
دیباچه‌ی سفینه‌ی شاهرودی خان

جنگ نظامی مازندرانی

از مرحوم دانش‌پژوه پنجاه کتاب و بالغ بر چهارصد مقاله و گفتار به یادگار مانده است. ایشان در مقدمه‌های عالمانه اش بسیاری از اندیشمندان ایرانی و سرزمین‌های اسلامی را که در فراموشی و یادی از آنها در نوشته‌ها و ادبیات ما نبود، زنده نمودند.

«بیست و پنج جُستار از محمدتقی دانش‌پژوه» به کوشش قدرت‌الله پیشنهادزاده در ۶۶۰ صفحه به صورت مصور نگاشته شده است.

انتشارات دکتر محمود افشار یزدی این کتاب را در ۵۰۰ نسخه منتشر کرده است که با شماره ثبت ۴۹۴۶۱۴ در کتابخانه‌ی شماره‌ی یک مجلس شورای اسلامی موجود است.

http://www.ical.ir/index.php?option=com_k2&view=item&id=13323:%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%84%D9%87%E2%80%8C%D9%87%D8%A7%DB%8C%D8%A7%D8%B2-%D8%AA%D8%B5%D8%AD%DB%8C%D8%AD%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%AD%D9%85%D8%AF%D8%AA%D9%82%DB%8C-%D8%AF%D8%A7%D9%86%D8%B4%E2%80%8C%D9%BE%DA%98%D9%88%D9%87-%D8%AF%D8%B1-%D8%A8%DB%8C%D8%B3%D8%AA-%D9%88-%D9%BE%D9%86%D8%AC-%D8%AC%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D8%B1&Itemid=8